

Sbližení, které se podařilo

DISKUSE

Je správné a konsekventní, jsou-li Němci a Češi ve společné deklaraci zajedno, že ačkoli bezprávní spáchané v minulosti nesmí být zapomenuto, obě země musí své vztahy orientovat do budoucnosti. Nikdo dnes nemůže pochybovat o tom, že tato budoucnost se nazývá Evropa." Těmito slovy shrnul spolkový prezident Roman Herzog před dvaceti lety jádro Česko-německé deklarace obou vlád z 21. ledna 1997.

Česko-německá deklarace jako projev víry v dialog

Experiment v podobě této deklarace znamenal předěl v bilaterálních vztazích našich zemí. Deklarace má historický rozměr. Není to dokument ospravedlňování či historického krasořečnění, nýbrž politicky a intelektuálně náročné doznání historických scestí a konfrontace s následky šovinistické nadřazenosti. Nepopírá zločiny dějin, nacistickou agresi proti Čechům, odsun sudetských Němců a následnou velkou nedůvěru, ale snaží se společně utvářet budoucnost a využívat nový nástroj občanské diplomacie. Zároveň bylo respektováno individuální utrpení, a to jednak prostřednictvím finančních příspěvků (ze společného fondu), ale především díky – málem již archaicky působící – víře v hodnoty, kulturu a hlavně dialog. Může takový přístup fungovat? Dnes už víme: ano, může. Přestože ne všechny otázky lze okamžitě vyřešit, přispěly společensky institucionalizované rozhovory a setkání mezi občany, více než 9000 společných projektů a bilaterální fórum mládeže zásadně k tomu, že se oba státy vzájemně sbližují.

Česko-německý fond budoucnosti a Česko-německé diskusní fórum vytvořily prostor pro konstruktivní, hodnotově orientovaná setkání, který zde do té doby chyběl. "Dialog bez tabu" – jak zní název jedné z pracovních skupin diskusního fóra – probíhá, a to nikoliv bez bolesti a sebepřekonávání. A proto máme velkou radost, že se opětovně podařilo společně vybavit fond budoucnosti finančními prostředky a nehrozí tak přerušování dialogu.

Naše společná pozitivní zkušenost uplynulých 20 let v rámci "úspěšného modelu" Česko-německého diskusního fóra dobře doplňuje, že trpělivý dialog občanské společnosti nyní díky Strategickému dialogu našich vlád – iniciovanému 3. července 2015 – získává další pilíř vzájemných vztahů. Cílem Strategického dialogu je přitom zintenzivnění výměny v rámci odborných témat a vytvoření široké báze dialogu na vládní úrovni. Česko-německé diskusní fórum může být velmi hrdé, protože k němu položilo základy.

U příležitosti tohoto jubilea je nad rámec oficiálních prohlášení rovněž důležité analyzovat nálady obyvatelstva našich zemí a posoudit, jak hluboko občanský dialog působí. Co dnes vlastně říkají a co si myslí Češi Němci o sousední zemi? Znají se? Čeho si jedni na druhých vážící? Ovlivňují historické zkušenosti spojené s násilím a odplatou ještě pořád naše postoje? A jak hodnotíme stav EU? Jaká očekávání máme vůči EU?

Téma zvané Evropa

Společná srovnávací studie Institutu pro demoskopii v Allensbachu a pražské společnosti STEM, kterou jsme v rámci diskusního fóra společně s fondem budoucnosti iniciovali, přináší zajímavé odpovědi.

Z výsledků průzkumu vyplývá, že značné množství Čechů a Němců již nevnímá dnešní česko-německé vztahy jako zatížené bolestnými zkušenostmi z minula. Zvláště v česko-německých příhraničních

regionech se lidé napříč hranicemi sblíží, poznávají se, pěstují vzájemné kontakty. Češi i Němci se zájmem sledují, co se v sousední zemi děje.

Ovšem s tématem "Evropa" jsme se zatím vyrovnat nedokázali. V současné době panují pochybnosti, zda se "tato budoucnost nazývá Evropa". Diskuse ohledně směřování Evropy musí být prohloubena. Nemluvení o Evropě by otevíralo cestu vzájemnému nepochopení. Český prezident Václav Havel ve svém projevu v Německém spolkovém sněmu u příležitosti Česko-německé deklarace v roce 1997 kladl otázku: "Protože čím jiným je vzájemné pochopení než šířením svobody a prohlubováním pravdy?"

Znamená to, že i nadále musíme znát minulost, abychom mohli odůvodnit směřování společné evropské budoucnosti. Naději přináší zjištění, že mezi nejmladšími dotazovanými ve věku 16–25 let je nejvyšší počet těch, kdo odpověď na společné výzvy (nejenom ve vztahu k tématu uprchlíků) hledají ve společné evropské politice.

Občanský dialog mezi Němci a Čechy je i do budoucna nenahraditelný. Autoři předsedají Česko-německému diskusnímu fóru, Christian Schmidt je také spolkovým ministrem zemědělství Text vychází zároveň v LN a v dnešním vydání Franfurter Allgemeine Zeitung